

RAS PROJECT

Oeverzwaluw

Omgeving Joure Friesland

2011

Foto: © Gerard Visser

Jonge Oeverzwaluwen vertrekken vrij snel uit de broedkolonie.

OPGESTELD DOOR: JAN DE JONG

Ringer R44 Vogeltrekstation Wageningen

Jan de Jong, Joure Tel. 0513-414788. Email j.d.jongringer403@home.nl

Blog; <http://blog.seniorennet.be/frieslandnatuurnieuws>

Dit overzicht is samengesteld voor alle betrokken terrein eigenaren en het Vogeltrekstation Wageningen. Het bevat een verantwoording van de activiteiten en kan tevens gebruikt worden door de terreineigenaren bij de beheersverslaglegging van deze gebieden. Derden die gebruik willen maken van de in dit verslag verzamelde gegevens moeten tevens schriftelijk toestemming vragen aan de ringer. Ringnummers en ringgegevens mogen tevens niet zonder toestemming van ringer en Vogeltrekstation Wageningen gebruikt worden. Een verzoek kan men richten tot; info@vogeltrekstation.nl of kijk op de Website www.vogeltrekstation.nl Het Copyright van de fotos berust bij de fotografen.

Inhoud.

	Blz.
1. Voorwoord	3
2. Totaal gevangen vogels in 2011	4
3. Controle vreemde ringen in 2011.....	5
4. Terugmeldingen ontvangen van derden....	5-6
5. Enkele aantekeningen per kolonie.....	6-12
5.1 Wyldehorne in Joure.....	6-8
5.2 Heerenveen SCI.....	8
5.3 Heerenveen Saturnus.....	8-9
5.4 Heerenveen Minerva.....	9
5.5 Joure de Twigen.....	9-10
5.6 Oudehaske zanddepot	10-11
6. Steenmarters in kolonies weren.....	11-12
7. Voortzetting ringonderzoek in de toekomst.....	12
7.1 Sponsorplan.....	12-13
8. Samenvatting.....	13
9. Dankwoord.....	13-4

20 mei 2011 Foto © Durk Durksz

Uitleg aan de jeugd van wijk Wyldehorne in Joure hoe ze een vogel moeten vasthouden.

1. Voorwoord.

Voor U het verslag van mijn onderzoek aan Oeverzwaluwen in de gemeenten Skarsterlân en Heerenveen. Naast de predatie was het ook qua weer een slecht seizoen voor de Oeverzwaluwen. In Oudehaske is mede door de vele regenval, de Steenmarter en de “gatenkaas” aan nesten een groot deel van de broedwand ingestort, een ramp voor de meer dan 300 broedparen. Veel Oeverzwaluwen hadden het moeilijk om aan voedsel te komen, vooral eind juli begin augustus tijdens de tweede leg was het met de koude en de regen moeilijk om insecten te vangen. Door het regenachtige weer was het niet verantwoord om de vogels te vangen en te onderzoeken, voornamelijk de harde wind speelde ook parten, daardoor vielen ook flink wat ringdagen af.

Ook in 2011 zijn er weer jeugdleden van de Vogelwacht Heerenveen mee geweest om ring en onderzoekswerk van nabij mee te maken. In Joure is in de Wijk Wyldehorne op 20 mei voor de wijkbewoners en de jeugd een avond georganiseerd, een groepje ouders en belangstellende jeugd was aanwezig. Heleen Wagemans had het bericht op de mail aan de leden van de buurtvereniging gezet zodat ook diverse ouders erbij aanwezig konden zijn. Wethouder Durk Durksz kwam die avond ook langs. Tsjepke van der Honing uit Joure heeft me die avond geassisteerd en nam ook het visnet nog mee zodat de jeugd ruimschoots voorgelicht werd wat er zoal in de natuur te beleven is. Veel jeugd heeft die avond een geringde vogel mogen vasthouden en loslaten en er werden diverse waterbewoners bewonderd. Het was een zeer geslaagde avond, we hadden het weer mee en er waren volop vogels en waterdiertjes aanwezig.

20 mei 2011 Foto © Durk Durksz

De jeugd uit de wijk Wyldehorne aandachtig luisterend naar uitleg over het ringen van Oeverzwaluwen.

2. Totaal gevangen vogels in 2011.

In 2011 werden er in totaal 753 Oeverzwaluwen gevangen. De broedwand van de Vogelwacht Heerenveen bij de SCI had in 2011 geen hoge bezetting. In het begin leek het erop dat de kolonie flink bezet zou worden doch na enkele weken was de kolonie verlaten en zaten in de omgeving diverse nesten in zand en modderbulten. Ook in de Twigen bij Joure was dit jaar weer verstoring, mogelijk door een Steenmarter. In het zanddepot bij Oudehaske was ook een Steenmarter actief, in een vrijwel steile wand werden veel nesten bezocht, het beest wist veel nesten met oude en jonge vogels te bemachtigen zo melde me Bauke de Jong. Op 20 juli deelde Bauke me mee dat de Steenmarter nu zeker 57 nesten bezocht en uitgegraven had in de kolonie, een trieste zaak. Helaas werkte het weer ook niet altijd mee bij het ringonderzoek, vooral veel regen die er mede de oorzaak van is dat er in Oudehaske een deel van de broedwand is ingestort. Zand wordt zwaar door de opname van water en mede door de activiteiten van de Steenmarter die veel nestgangen groter maakte is de samenhang en stevigheid van het zand tussen de nestgangen zwak geworden en deels ingestort. Op sommige plekken in de zandwand in Oudehaske zaten veel nestgangen bij elkaar, het leek soms wel op een "gatenkaas". De enige kolonie die dit jaar goed "draaide" was die in de wijk Wyldehorne. In Tabel 1 geven we een overzicht van de gevangen en geringde Oeverzwaluwen.

Ring en vangtotalen 2011 Oeverzwaluw							
Tabel 1							
	m-na1kj	v-na1kj	o-na1kj	1kj	totaal	terug	gevangen
Ringplek	geringd	geringd	geringd	geringd	geringd		totaal
Heerenveen broedwand	0	1	2	0	3	4	7
Heerenveen Saturnus	16	14	2	0	32	8	40
Heerenveen Minerva	0	4	0	0	4	1	5
Oudehaske zanddepot	90	100	9	33	232	115	347
Joure De Twigen	26	20	3	0	49	6	55
Joure wijk Wyldehorne	62	73	5	60	200	99	299
2011 totaal	194	212	21	93	520	233	753

Tabel 1. Totaal gevangen Oeverzwaluwen in 2011 rondom Joure

In de broedwand bij SCI in Heerenveen zaten plotseling op 20 juli nog enkele vogels te broeden, een 7 tal werd er gevangen, vier hiervan droegen al een ring en konden worden gecontroleerd. In de directe omgeving werd door Gerard Tamminga van de Vogelwacht Heerenveen nog twee plekken ontdekt waar de vogels in modderwanden broeden. Bij Heerenveen zandbulten (langs de rijksweg) konden nog een 40 tal gevangen worden op 21 mei. Enkele leden van de jeugdvogelwacht Heerenveen waren aanwezig op deze ringmorgen en konden zo de vogels van dichtbij waarnemen. Bij Minerva te Heerenveen, op 0,5 km afstand, zat ook nog een kleine kolonie die we op dezelfde dag bezochten. Hier werden slechts vijf vogels (alle vrouwtjes) gevangen, een hiervan bleek op 3 juni 2010 geringd te zijn in de kolonie bij de SCI als volwassen vrouw. De vogel is dus in de buurt gebleven. Ook werden er dit jaar een aantal bijvangsten van andere soorten gedaan. Op 20 juli bij SCI zaten plotseling ook 3 Kleine karekieten in het net, 1 volwassen wijfje en 2 eerste jaars, van de laatste twee waren de beide vleugels nog niet eens uitgegroeid en waren dus net afkomstig uit hun nest. Op 21 mei werden er bij de zandbulten te Heerenveen vier Grasmussen en 1 Graspieper gevangen als bijvangst en alle geringd. De Grasmussen broeden zeker in de omgeving, Gerard Tamminga ontdekte zelfs nog een mannetje van de Witgesterde Blauwborst die ook ongetwijfeld in de omgeving broedde.

3. Controle vreemde ringen in 2011.

Ondanks dat het een seizoen was met veel tegenslagen waren er toch veel Oeverzwaluwen die een voor mij vreemde ring droegen. Dit jaar (Tabel 2 blz.5) ving we zelfs drie buitenlandse ringen (1 x Frankrijk en 2 x Italië). Tot op heden hebben we helaas van deze buitenlandse ringen nog geen bericht terugontvangen. De meeste meldingen kwamen toch uit Friesland, doch er waren er ook uit Lelystad en zelfs uit Naarden. De vogels met een * bij de ringdatum in tabel 2 zijn zeker afkomstig van een slaapplek.

Controle vreemde ringvangsten in 2011							
Tabel 2							
Gevangen in kolonie	ringnummer	geslacht leeftijd	vinddatum	Ringplek	geslacht leeftijd	Ringdatum	afstand in km
de Twigen	AR.31511	m na1kj	20-5-2011	Zwarte meer	1kj	*19-8-2010	40
de Twigen	Paris 6248103	v na1kj	20-5-2011				
Heerenveen	AP.19049	v na1kj	21-5-2011	Lauwersoog	v na1kj	10-7-2008	51
Wyldehorne	AS.76372	m na1kj	7-6-2011	Naarden	1kj	25-6-2010	86
Wyldehorne	AS.79143	v na1kj	7-6-2011	Lelystad	1kj	28-6-2010	61
Oudehaske	AT.68168	m na1kj	8-6-2011	Nijbeets	m na1kj	22-6-2010	15
Oudehaske	AT.68210	m na1kj	8-6-2011	Nijbeets	m na1kj	22-6-2010	15
Oudehaske	AL.44091	m na1kj	8-6-2011	Garijp	m na1kj	25-6-2008	21
Oudehaske	AP.64393	v na1kj	8-6-2011	Bergum	1kj	29-6-2010	26
Oudehaske	AP.65432	v na1kj	8-6-2011	Bergum	1kj	29-6-2010	26
Oudehaske	AN.89602	o na1kj	8-6-2011	Nijbeets	m na1kj	14-6-2008	16
Oudehaske	Italy 5A.26496	v na1kj	8-6-2011				
Oudehaske	AT.68210	m na1kj	9-6-2011	Nijbeets	m na1kj	22-6-2010	15
Oudehaske	AN.48260	v na1kj	9-6-2011	Lelystad	v na1kj	28-6-2007	67
Oudehaske	AS.22971	m na1kj	9-6-2011	Lelystad	1kj	18-8-2009	61
Oudehaske	AP.65432	v na1kj	9-6-2011	Bergum	1kj	29-6-2010	26
Oudehaske	Italy 5A.26386	v na1kj	9-6-2011				
Oudehaske	AT.54191	m na1kj	9-6-2011	Almere	1kj	*12-8-2010	?
Oudehaske	Italy 5A.26496	v na1kj	9-6-2011				
Oudehaske	AN.48276	v na1kj	27-6-2011	Lelystad	v na1kj	28-6-2007	67
Oudehaske	AP.64393	v na1kj	27-6-2011	Bergum	1kj	29-6-2010	26
Oudehaske	Italy 5A.26496	v na1kj	27-6-2011				
Wyldehorne	AP.65461	v na1kj	21-7-2011	Bergum	v na1kj	29-6-2010	27

*=geringd op slaapplek

4. Terugmeldingen ontvangen van derden in 2011.

Van diverse Nederlandse ringers kregen we in 2011 terugmeldingen binnen (zie Tabel 3 blz.6). Vijf vogels uit Tabel 3 bestaande uit vier individuen, werden in hetzelfde jaar teruggemeld. Een Oeverzwaluw (AT.47552) die in 2011 geringd was in Oudehaske werd op 2 verschillende data (27-6 en 12-7) teruggemeld uit Eernewoude. Ook een Oeverzwaluw (AJ.86557) die geringd was op 27-6-2009 in Oudehaske overkwam hetzelfde, stellig heeft dit direct te maken gehad met de versterking door de Steenmarter in 2011 in de kolonie van Oudehaske. Uit Frankrijk kregen we nog een late melding uit 2008 binnen, de vogel werd in hetzelfde jaar op een slaapplek (Etang de la Horre) gecontroleerd en daar weer vrijgelaten. Ongewoon was de (terug)vangst van een geringde Oeverzwaluw aan het Tjeukemeer te Rohel op 14 mei, de vogel bleek door mij zelf geringd te zijn op 2 juli 2009 in Oudehaske. Er bestaat dus nogal wat uitwisseling tussen kolonies. De vangsten die gedaan zijn in augustus (Tabel 3 blz.6 met *) hebben mogelijk alle te maken met vogels die geringd zijn op slaapplekken, zeker is dat met het geval van de vogel die in Frankrijk is gecontroleerd. Soms kan men echter tot in de tweede en derde week in augustus

nog broedvogels ringen in de kolonie zodat de vangst in Lelystad (AT.47458) dus best nog een vogel uit een kolonie kan zijn.

Controle vangsten van eigen ringen door derden						
Tabel 3						
Geringd in kolonie	ringnummer	geslacht leeftijd	ringdatum	vindplek	vinddatum	Afstand In km
De Twigen Joure	AJ.84347	m na1kj	17-6-2008	Eernewoude	27-6-2011	23
Oudehaske	AT.47458	m na1kj	8-6-2011	Lelystad	2-8-2011	62
Oudehaske	AJ.65967	v na1kj	5-6-2008	Eernewoude	27-6-2011	20
Oudehaske	AS.56356	v na1kj	24-6-2010	Eernewoude	27-6-2011	21
Oudehaske	AJ.86754	1kj	29-7-2009	Eernewoude	27-6-2011	20
Oudehaske	AJ.84631	1kj	21-6-2008	Eernewoude	27-6-2011	20
Oudehaske	AT.47455	v na1kj	8-6-2011	Eernewoude	12-7-2011	21
Oudehaske	AT.47552	v na1kj	9-6-2011	Eernewoude	27-6-2011	21
Oudehaske	AT.47552	v na1kj	9-6-2011	Eernewoude	12-7-2011	21
Oudehaske	AJ.86557	1kj	27-6-2009	Eernewoude	12-7-2011	20
Oudehaske	AJ.86557	1kj	27-6-2009	Eernewoude	27-6-2011	20
Oudehaske	AJ.84873	1kj	26-7-2008	Etang de la Horre Frankrijk	* 8-9-2008	504
Oudehaske	AJ.86480	m na1kj	2-7-2009	Rohel	14-5-2011	7
Wyldehorne	AT.47356	1kj	7-6-2011	Halsteren	10-7-2011	188
Heerenveen SCI	AS.56156	m na1kj	3-6-2010	Nijbeets	25-5-2011	12

*= gecontroleerd op slaapplek

5.Enkele aantekeningen per kolonie.

5.1 Wyldehorne in Joure.

In totaal is er drie keer gevangen in de kolonie en wel op 20 mei, 7 juni en 21 juli en zijn er 299 oeverzwaluwen gevangen. Van deze 299 zijn er precies 200 geringd, zie Tabel 1 (62 mannetjes, 73 vrouwtjes, 60 eerste jaars en 5 volwassen) en zijn er 99 vogels teruggevangen. Van deze 99 teruggevangen vogels waren er 55 die eerder dit jaar in dezelfde kolonie geringd zijn en 44 afkomstig uit andere kolonies. Van de 44 vangsten uit een andere kolonie werden er 7 twee keer teruggevangen (zie Tabel 4 blz.7). Dus in totaal zijn er 37 verschillende ringnummers gecontroleerd uit kolonies uit de omgeving, deze 37 individuen bestonden uit 18 mannetjes en 18 vrouwtjes en 1 volwassen. De 37 individuen zijn afkomstig uit verschillende kolonies uit de omgeving, Oudehaske 27 x, Vegelinsoord 2x, Heerenveen SCI 5 x en de Twigen 3 x. De oudste (AH.26737) is al meer dan 6 jaar oud.

Uit de gegevens van geringde en teruggevangen vogels kunnen we dus nu met zekerheid zeggen dat 80 mannetjes, 91 vrouwtjes en 6 volwassen ongedetermineerde vogels in deze kolonie aanwezig waren in 2011 in de broedperiode. Dit aantal is veel hoger dan het aantal bezette broedgaten (plm.60) wat in de kolonie werd aangetroffen, wat betekent dat er tijdens de periode van de 2^e legfels vogels van elders zich vestigden in de oude nestgangen van de eerste legfels. Dit is dan ook goed vast te stellen daar er veel individuen van andere nesten (Tabel 4) zich hier vestigden. In Oudehaske, Heerenveen SCI en Joure en Twigen zijn immers verstoringen geconstateerd. In Oudehaske was de verstoring in 2011 groot, in Tabel

Eindrapport RAS project Oeverzwaluw 2011 omgeving Joure Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

4 onderaan zien we dit ook terug in 4 vogels die zich in juni in Oudehaske vestigden en plotseling in juli in de kolonie van Wyldehorne verschenen om daar mogelijk een vervolgletsel te produceren. Helaas is er door weersomstandigheden maar 1 x in juli (21 juli) gevangen zodat ringvangsten van vogels die zich uit een andere kolonie in de Wijk Wyldehorne vestigden maar 18 x (Tabel 4 –Vinddata 1-Vinddata 2) kon worden vastgesteld, in werkelijkheid is dit aantal w.s. veel hoger geweest. Uit bovenstaande kan men concluderen dat het dus enorm belangrijk is dat de Oeverzwaluwen bij verstoring van een eerste legsel kunnen uitwijken naar een kolonie in de omgeving waar een vervolgletsel kan worden geproduceerd. Bij de kolonie in de Wijk Wyldehoarne was dit jaar deze functie duidelijk aanwezig.

Eigen vangsten van Oeverzwaluwen in de Wijk Wyldehorne in 2011							
Tabel 4							
Nr	Ringnummer	Geslacht Leeftijd	Ringplek	Ringdata	Geslacht Leeftijd	Vinddata 1	Vinddata 2
1	AH.26737	1kj	Heerenveen SCI	7-7-2005	o na1kj	21-7-2011	
2	AJ.65710	o na1kj	Oudehaske	19-8-2007	m na1kj	21-7-2011	
3	AJ.65942	m na1kj	Oudehaske	5-6-2008	m na1kj	7-6-2011	
4	AJ.84216	1kj	Joure de Twigen	16-6-2008	m na1kj	21-7-2011	
5	AJ.84288	m na1kj	Joure de Twigen	16-6-2008	m na1kj	20-5-2011	
6	AJ.84471	m na1kj	Oudehaske	21-6-2008	m na1kj	21-7-2011	
7	AJ.84483	1kj	Oudehaske	1-6-2008	m na1kj	7-6-2011	
8	AJ.84639	1kj	Oudehaske	21-6-2008	m na1kj	21-7-2011	
9	AJ.84702	1kj	Joure de Twigen	24-6-2008	m na1kj	20-5-2011	
10	AJ.85919	v na1kj	Oudehaske	8-6-2009	v na1kj	20-5-2011	
11	AJ.85930	1kj	Oudehaske	8-6-2009	v na1kj	7-6-2011	
12	AJ.86137	v na1kj	Oudehaske	13-6-2009	v na1kj	20-5-2011	21-7-2011
13	AJ.86210	v na1kj	Oudehaske	13-6-2009	v na1kj	20-5-2011	
14	AJ.86224	1kj	Oudehaske	13-6-2009	m na1kj	7-6-2011	21-7-2011
15	AJ.86442	1kj	Oudehaske	27-6-2009	m na1kj	7-6-2011	21-7-2011
16	AJ.86445	v na1kj	Oudehaske	27-6-2009	v na1kj	20-5-2011	
17	AJ.86460	1kj	Oudehaske	2-7-2009	m na1kj	20-5-2011	
18	AJ.86483	v na1kj	Oudehaske	2-7-2009	v na1kj	20-5-2011	
19	AJ.86546	v na1kj	Oudehaske	14-7-2009	v na1kj	7-6-2011	
20	AJ.86549	v na1kj	Oudehaske	14-7-2009	v na1kj	7-6-2011	21-7-2011
21	AJ.86598	1kj	Oudehaske	2-7-2009	v na1kj	7-6-2011	
22	AJ.86612	m na1kj	Vegelinsoord	16-7-2009	m na1kj	21-7-2011	
23	AJ.86628	m na1kj	Vegelinsoord	16-7-2009	m na1kj	7-6-2011	
24	AJ.86707	1kj	Oudehaske	29-7-2009	m na1kj	7-6-2011	21-7-2011
25	AJ.86713	1kj	Oudehaske	29-7-2009	v na1kj	7-6-2011	
26	AJ.86731	m na1kj	Oudehaske	29-7-2009	m na1kj	20-5-2011	
27	AS.56109	v na1kj	Heerenveen SCI	3-6-2010	v na1kj	7-6-2011	21-7-2011
28	AS.56128	v na1kj	Heerenveen SCI	3-6-2010	v na1kj	7-6-2011	
29	AS.56157	m na1kj	Heerenveen SCI	3-6-2010	m na1kj	20-5-2011	
30	AS.56288	1kj	Heerenveen SCI	16-6-2010	v na1kj	21-7-2011	
31	AS.56343	v na1kj	Oudehaske	24-6-2010	v na1kj	20-5-2011	
32	AS.56350	v na1kj	Oudehaske	24-6-2010	v na1kj	20-5-2011	21-7-2011
33	AS.56374	m na1kj	Oudehaske	24-6-2010	m na1kj	7-6-2011	
34	AT.47385	v na1kj	Oudehaske	8-6-2011	v na1kj	21-7-2011	
35	AT.47441	v na1kj	Oudehaske	8-6-2011	v na1kj	21-7-2011	
36	AT.47456	m na1kj	Oudehaske	8-6-2011	m na1kj	21-7-2011	
37	AT.47551	v na1kj	Oudehaske	9-6-2011	v na1kj	21-7-2011	

De jeugd en de wijkbewoners in Wyldehorne zijn dit jaar in het voorjaar uitdrukkelijk bij het ringwerk betrokken. Dit is in 2012 zeker voor herhaling vatbaar.

Foto © Jan de Jong, Joure

Nieuw verbodsbord van gemeente Skarsterlan bij de kolonie in de wijk Wyldehorne in Joure.

5.2 Heerenveen SCI.

De kolonie is dit jaar nadat een deel van de Oeverzwaluwen al actief was plotseling verlaten en hebben zich op andere plaatsen gevestigd. In mei was er zeker op een 70 tal plekken begonnen met het graven van de nestgangen en door nog onbekende oorzaak is dit plotseling gestaakt. Later in het broedseizoen vestigden zich nog enkele paren in de kolonie waarvan een klein deel geringd is.

5.3. Heerenveen Saturnus.

Tussen de rijksweg Heerenveen-Drachten en de Saturnus te Heerenveen zat een flinke kolonie in een modderbult in het weiland, mogelijk de groep broedvogels die verdween uit de kolonie bij de SCI. In deze modderbulten werd een flink aantal oude vogels(40) gevangen op 21 mei. Enkele leden van de jeugdvogelwacht Heerenveen onder leiding van Gerard Tamminga waren aanwezig bij de vangsten en kregen uitleg hoe de vogels onderzocht werden, etc. Nadat van de vogel alle gegevens genoteerd zijn mochten ze de zwaluwen weer vrijlaten.

Van de 40 vogels werden er 32 geringd (zie Tabel 1) en een zeven tal eigen ringen van voorgaande jaren werden teruggevangen (zie Tabel 5 blz.9). Slechts 1 vogel droeg een vreemde ring (AP.19049), deze

bleek afkomstig te zijn uit Lauwersoog en als vrouw na eerste kalenderjaar geringd werd in een kolonie op 10 juli 2008.(zie Tabel 2 derde van boven).

Controle terugvangsten Heerenveen Saturnus 2011						
Tabel 5						
Nr	Ring Nummer	Geslacht Leeftijd	Ringdata	Ringplek	Controle Datum	Geslacht Leeftijd
1	AS.56123	V na1kj	03-06-2010	Heerenveen SCI	21-05-2011	V na1kj
2	AS.56161	M na1kj	03-06-2010	Heerenveen SCI	21-05-2011	M na1kj
3	AS.86480	M na1kj	02-07-2009	Oudehaske	21-05-2011	M na1kj
4	AJ.86285	1 kj	13-06-2009	Oudehaske	21-05-2011	M na1kj
5	AJ.84392	1 kj	17-06-2008	Joure de Twigen	21-05-2011	V na1kj
6	AS.56177	V na1kj	03-06-2010	Heerenveen SCI	21-05-2011	V na1kj
7	AJ.86758	1 kj	29-07-2009	Oudehaske	21-05-2011	V na1kj

Uit de vangsten blijkt wel dat in kleine kolonies in de omgeving van al eerder onderzochte vaste broedwanden (die op een of andere wijze verstoord raken) relatief veel vogels al een ring dragen. Oeverzwaluwen kiezen vaak dan een alternatieve broedplek in de omgeving waar ook veel insectenvoedsel voorhanden is en waar de groep rustig kan broeden. De laatste jaren is de predatiekans in de vaste kolonies sterk toegenomen. Zelfs in deze nieuw ontstane kolonie in een modderwand waren verder in het seizoen sporen van een Steenmarter aangetroffen. Gelukkig was toen een groot deel van de nestjongen al uitgevlogen.

5.4.Heerenveen Minerva.

Op een drietal plekken dicht bij elkaar aan de Minerva te Heerenveen zaten een 15tal nesten in modderbulten. Een flink deel van de nesten is mogelijk in de eerste broedstadia verlaten doordat vegetatie de nestgaten overwoekerde, slecht enkele nesten (7) langs de Minerva bleven behouden. Er werden op 21 mei 5 vogels gevangen, hiervan zijn er vier geringd en een droeg er een ring (AS.56140) die ik op 3 juni 2010 bij een volwassen wijfje in de kolonie van de SCI in Heerenveen aanlegde.

Controle terugvangsten Heerenveen Minerva 2011						
Tabel 6						
Nr	Ring Nummer	Geslacht Leeftijd	Ringdata	Ringplek	Controle Datum	Geslacht Leeftijd
1	AS.56140	V na1kj	03-06-2010	Heerenveen SCI	21-05-2011	V na1kj

Mogelijk dat in de toekomst een stukje modderwand op deze plek vrij mag worden gemaakt waar de vogels in kunnen broeden. Als het terrein toch niet gebruikt wordt voor industrie kan er door de Oeverzwaluwen mooi gebruik van gemaakt worden. Hoe meer insecten er in de omgeving van dit industrieterrein opgeruimd worden door deze rappe vliegers hoe minder mensen er op de fabrieksterreinen in de omgeving last van hebben.

5.5.Joure de Twigen.

In de vaste Oeverzwaluwwand zijn op 20 mei 55 volwassen vogels gevangen, hiervan zijn er in totaal 49 geringd (zie Tabel 1). Zes vogels droegen al een pootring, hiervan waren twee die niet door mij geringd waren (zie Tabel 2). Een hiervan bleek zelfs in Frankrijk geringd te zijn.

Eindrapport RAS project Oeverzwaluw 2011 omgeving Joure Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

Jammer was dat toen ik op 2 juni de kolonie weer bezocht om de jonge vogels te ringen vrijwel alle nesten verstoord bleken te zijn. Er waren zo bleek achteraf duidelijk sporen aanwezig voor de wand afkomstig van een Steenmarter. Deze kolonie zal in 2012 vooral zeker beveiligd moeten worden met schokdraden boven en onder de nestgangen anders blijven ze een voedselbron voor deze nachtdieren. Ook doet men er goed aan om al de andere vaste kolonies van Oeverzwaluwen in Friesland die bezocht worden door Steenmarters op deze wijze te beveiligen anders kan een kolonie in zeer korte tijd verstoord raken (zie onder anderen de plundering met gevolgen in Oudehaske).

Controle terugvangsten Joure de Twigen 2011						
Tabel 7						
Nr	Ring Nummer	Geslacht Leeftijd	Ringdata	Ringplek	Controle Datum	Geslacht Leeftijd
1	AS.56175	V na1kj	03-06-2010	Heerenveen SCI	20-05-2011	V na1kj
2	AJ.86241	M na1kj	13-06-2009	Oudehaske	20-05-2011	M na1kj
3	AJ.84700	1 kj	24-06-2008	Joure de Twigen	20-05-2011	M na1kj
4	AJ.85890	1 kj	02-08-2008	Oudehaske	20-05-2011	V na1kj

Foto © Durk Durksz

Het onderzoeken van Oeverzwaluwen draagt bij aan een beter inzicht in het voorkomen en gedrag van deze soort, zij verdienen een plaats in onze samenleving.

5.6.Oudehaske zanddepot.

De meeste vogels zijn in Oudehaske geringd in 2011, doch het hadden er veel meer kunnen zijn als de Steenmarter niet was langs gekomen. Bauke de Jong die dagelijks op het zanddepot werkzaam is van DVJ heeft van alles geprobeerd om de Steenmarter op andere gedachten te brengen doch kon niet verhinderen dat er veel nesten toch geplunderd werden. Hopelijk is de “verstoorder” in 2012 vertrokken.

Naast de Steenmarter kwam ook af en toe een Boomvalk langs die paniek zaaide onder de zwaluwen.

Er zijn in totaal 232 vogels geringd (199 volwassen en 33 1kj) en er zijn 115 vogels teruggemeld, 17 hiervan waren vreemde niet door ons aangelegde ringen (zie Tabel 2) en 30 bijzondere eigen controle vangsten welke opgenomen in Tabel 8 op blz.10.

Controle terugvangsten Oudehaske 2011

Tabel 8

Nr	Ring Nummer	Geslacht Leeftijd	Ringdata	Ringplek	Vind Datum1	Vind Datum 2	Geslacht Leeftijd
1	AJ.84559	1 kj	21-6-2008	Oudehaske	9-6-2011		m na1kj
2	AJ.84969	m na1kj	2-8-2008	Oudehaske	8-6-2011		m na1kj
3	AJ.85945	v na1kj	8-6-2009	Oudehaske	27-6-2011		v na1kj
4	AJ.86157	v na1kj	13-6-2009	Oudehaske	9-6-2011		v na1kj
5	AJ.86181	v na1kj	13-6-2009	Oudehaske	9-6-2011		v na1kj
6	AJ.86259	m na1kj	13-6-2009	Oudehaske	8-6-2011		m na1kj
7	AJ.86260	v na1kj	13-6-2009	Oudehaske	9-6-2011	27-6-2011	v na1kj
8	AJ.86449	1 kj	27-6-2009	Oudehaske	8-6-2011		m na1kj
9	AJ.86480	m na1kj	2-7-2009	Oudehaske	9-6-2011		m na1kj
10	AJ.86712	v na1kj	29-7-2009	Oudehaske	9-6-2011		v na1kj
11	AJ.86735	v na1kj	29-7-2009	Oudehaske	27-6-2011		v na1kj
12	AJ.86838	1 kj	5-8-2009	Oudehaske	27-6-2011		m na1kj
13	AJ.86849	1 kj	5-8-2009	Oudehaske	9-6-2011		m na1kj
14	AJ.86859	1 kj	5-8-2009	Oudehaske	8-6-2011		m na1kj
15	AK.80027	m na1kj	10-6-2006	Oudehaske	27-6-2011		m na1kj
16	AS.56127	v na1kj	3-6-2010	Heerenveen SCI	8-6-2011	9-6-2011	v na1kj
17	AS.56176	v na1kj	3-6-2010	Heerenveen SCI	27-6-2011		v na1kj
18	AS.56177	v na1kj	3-6-2010	Heerenveen SCI	8-6-2011	27-6-2011	v na1kj
19	AS.56272	1 kj	16-6-2010	Heerenveen SCI	9-6-2011	27-6-2011	m na1kj
20	AS.56273	1 kj	16-6-2010	Heerenveen SCI	9-6-2011		v na1kj
21	AS.56274	1 kj	16-6-2010	Heerenveen SCI	9-6-2011		v na1kj
22	AS.56276	1 kj	16-6-2010	Heerenveen SCI	9-6-2011		m na1kj
23	AS.56291	1 kj	16-6-2010	Heerenveen SCI	8-6-2011		m na1kj
24	AS.56306	m na1kj	16-6-2010	Heerenveen SCI	8-6-2011	9-6-2011	m na1kj
25	AS.56345	v na1kj	24-6-2010	Oudehaske	8-6-2011		v na1kj
26	AS.56347	v na1kj	24-6-2010	Oudehaske	8-6-2011		v na1kj
27	AS.56357	v na1kj	24-6-2010	Oudehaske	8-6-2011		v na1kj
28	AT.47043	m na1kj	20-5-2011	Joure de Twigen	9-6-2011		o na1kj
29	AT.47301	v na1kj	7-6-2011	Wyldehorne	8-6-2011		v na1kj
30	AT.47367	1 kj	7-6-2011	Wyldehorne	27-6-2011		1kj

Opmerkelijk was de verplaatsing van de vogel (AT.47043) uit de Twigen (Tabel 8) die daar op 20 mei geringd werd en op 9 juni al in de kolonie in Oudehaske is. Toen ik op 2 juni in de Twigen kwam was de kolonie daar al verstoord (zie verslag) dus de vogel is vertrokken naar Oudehaske. Ook is de verplaatsing van het vrouwtje (AT.47301) uit Wyldehorne spectaculair, de volgende dag was ze al in de kolonie te Oudehaske. Zou de vogel op 7 juni te gast geweest zijn in de kolonie te Wyldehorne of was ze te gast in Oudehaske, we zullen het niet weten. Een eerste jaars vogel (AT.47367) die dit jaar in Wyldehorne geringd werd is op 27 juni gecontroleerd in de kolonie te Oudehaske. Jonge vogels slapen na het uitvliegen in de broedkolonie wel vaker in een andere kolonie in de omgeving zo is gebleken.

6. Steenmarters in kolonies weren.

Het jaar 2011 is gekenmerkt door een opmerkelijke toename van Steenmarters in de Oeverzwaluw kolonies rondom Joure. Vooral bij het zanddepot "de Pel" heeft de predator in 2011 flink toegeslagen, stellig is het beest ook in De Twigen geweest omdat daar een deel van de kolonie plotseling verdwenen was. Een kolonie bleef tot nog toe gevrijwaard van een bezoek tijdens het broedseizoen en dat was de

kolonie in de wijk Wyldehorne in Joure. Toch is er eind augustus WEL ontlasting sporen gevonden voor de wand wat betekend dat hij in de omgeving voorkomt. Er zijn echter oplossingen voor gevonden om de Steenmarter bij de kolonies te weren. Door het aanbrengen van een metalen draad boven en onder de nestgangen met een schrikapparaat (zwakstroom) kan het beest geweerd worden. De nesten zitten dan precies tussen de twee rijen schrikdraad en beschermen zo de kolonie. Deze vorm van een schrikapparaat wordt ook wel door veehouders gebruikt om koeien binnen het weiland te houden. Het blijkt zeer effectief en wordt al op andere plekken (ook in Friesland) toegepast. Gezien de verschijning van de Steenmarter op allerlei plekken is het raadzaam om ook de vaste oeverzwaluwwand van Heerenveen SCI te voorzien van een schrikapparaat.

7. Voortzetting ringonderzoek in de toekomst.

Het ringonderzoek aan Oeverzwaluwen rond Joure zal ook in de toekomst voortgezet worden. Daar het van groot belang is dat er elk jaar weer genoeg financiële middelen beschikbaar zijn om het project uit te voeren is het zo dat er in de toekomst sponsors gezocht gaan worden om dit meer gezamenlijk te dragen. Ook zijn er nog enkele knelpunten die onderzoek aan Oeverzwaluwen niet meer mogelijk hebben gemaakt die zwaar op het RAS oeverzwaluwproject drukken. In 2012 hoop ik dat we daar een oplossing voor hebben gevonden. Nu en in het verleden was het zo dat ikzelf als ringer de kosten van het totale ringonderzoek altijd zelf gedragen heb, de laatste 10 jaren zelfs vele duizenden euro's per jaar voor allerlei projecten in de provincie. Kosten van ringen, netten, meet en weegapparatuur, cursussen, netstokken, rapporten, etc. lopen in de jaren van het onderzoek steeds op. Ook moet je als (vrijwillig) wetenschappelijk onderzoeker aan steeds meer voorwaarden in de samenleving voldoen, mogelijk dat daardoor ook steeds meer jongeren naast hun werk dit vrijwilligerswerk niet meer op kunnen brengen. Veel ringwerk wat in vroeger jaren door o.a. Van der Heide, Henk van der Meulen, Appie Bles, Jaap de Vries, Klaas Koopman en Blanksma gedaan werd is nu in Skarsterlan verleden tijd. Diverse ringers zijn verhuist en helaas hebben we ook veel oude ringers in de omgeving verloren door overlijden. Ik roep dan ook op om als jonge onderzoekers mee te doen, in de toekomst moeten we toch mensen hebben die dit vrijwilligerswerk blijven continueren in onze gemeente en provincie. In de gemeente Skarsterlan ben ik op dit moment als enige zangvogel ringer betrokken ben bij een langdurig CES onderzoek (vanaf 1985) aan zangvogels en doe landelijk mee aan het Boerenzwaluwproject (vanaf 1994) wat nu in een belangrijke fase zit, dit zou ik graag blijven continueren met hulp van de samenleving. Daarvoor is een Sponsor plan opgezet.

7.1. Sponsor plan.

Mensen, bedrijven, scholen en instellingen die mijn Wetenschappelijke bijdrage aan het onderzoek aan vogels willen ondersteunen en waarderen kunnen dit nu onder anderen met een financiële bedrage doen. Ook zijn er bij verschillende projecten nog steeds helpers nodig en mensen die ervaring willen opdoen met onderzoek aan vogels. Zij die dit in het kader van de onderzoeken willen meedoen worden uiteraard vermeld in de eindrapporten. Naast particulieren zijn natuurlijk ook bedrijven, scholen en instellingen welkom. Het is mogelijk mee te doen met het Sponsor plan Wetenschappelijk Ringonderzoek.

In de toekomst reken ik eigenlijk op veel meer steun van de samenleving, na meer dan 45 jaar onderzoek te hebben gedaan aan vogels in vooral de gemeente Skarsterlan maar ook in de Provincie Friesland.

In de vorm van o.a. deze Sponsor bijdrage hoop ik dan ook dat er meer mensen zich direct betrokken voelen op deze wijze bij het onderzoek naar en de bescherming van vogels in onze samenleving.

Sponsor mee aan het Wetenschappelijk Ringonderzoek.

Voor **iedere bijdrage van 20 euro** wordt een serie van **100 vogelringen** aangeschaft.

Mocht van deze serie van 100 vogelringen er een of meer buiten 15 km van de ringplek teruggemeld worden dan krijgt de sponsor hiervan bericht door middel van een terugmelding.

Sponsors worden genoemd in het eindverslag. Maakt U keuze!

Meldt U bijdrage aan op j.d.jongringer403@home.nl en U ontvangt bericht welke serie(s) nummers door U gesponsord zijn. U mag zoveel series van 100 opgeven als U wil, elke serie voor 20 euro.

Men kan kiezen uit;

- 1.Serie 100 **Boerenzwaluw** RAS project.
- 2.Serie 100 **Oeverzwaluw** RAS project.
- 3.Serie 100 **Zangvogel** CES project.
- 4.Serie 100 **Vrijwillige bijdrage**.

Stort U bijdrage op Rek. 29.68.17.597
met vermelding van; **aantal series en Serie 1-2-3 of 4 of combinatie ervan.**
t.n.v. Jan de Jong Wetenschappelijk Ringonderzoek.

8. Samenvatting.

In dit verslag een opgave van de aantallen Oeverzwaluwen die in verschillende kolonies geringd zijn in de omgeving van Joure. Van elke kolonie wordt een kort overzicht gegeven met onder anderen de lokale terugmeldingen en bijzonderheden. Aandacht wordt gevraagd voor de aanwezigheid van Steenmarters in de omgeving van de kolonies en oplossingen daarvoor worden geboden. Het verslag roept op tot meewerking aan en ondersteuning van het Wetenschappelijk ringonderzoek in deze omgeving. Uit de vele verplaatsingen van de vogels gedurende het broedseizoen kunnen we dit jaar opmerken dat er nogal wat vogels zijn die van “woning” zijn veranderd. Reden van deze interne verplaatsing zullen stellig met de verstoringen van o.a. Steenmarters in de kolonies te maken hebben gehad. Weersinvloeden waren o.a. in 2011 ook mede de reden dat er minder in bepaalde kolonies is geringd.

9. Dankwoord.

Diverse mensen hebben in 2011 meegeholpen van het ringen en onderzoeken van Oeverzwaluwen in de gemeenten Skarsterlan en Heerenveen. Allereerst mijn dank aan de eigenaren en beheerders van de terreinen waarop ik het onderzoek heb mogen verrichten. Dank aan; De Vries Grondwerken B.V (DVJ). , Gemeente Scharsterlan, Gemeente Heerenveen, Stichting de Twigen, Vogelwacht Heerenveen, Vogeltrekstation Wageningen (vergunning).

Aan het onderzoek hebben verder meegewerkt; Henk Bulsing, Joure; Bauke de Jong, Koudum; Tsjepke van der Honing, Joure; Heleen Wagemans, Joure; Willem en Josua Kok, Joure; Gerard Tamminga, Heerenveen; Bennie van der Weide, Oudehaske; Durk Durksz (foto's); Gerard Visser (foto omslag). Naast al deze mensen ben ik ook de leiders van de Jeugdvogelwacht Heerenveen, de gemeente Skarsterlan en de wijkvereniging Wyldehorne in Joure dank voor hun belangstelling en hulp bij het onderzoek. Ook dank aan Menno Bonnema die als journalist een groot artikel plaatste in het blad Friesland Post van augustus 2011 (blz 16-19) met fotos van Bennie van der Weide over het ringonderzoek aan Oeverzwaluwen in Oudehaske. En aan Durk Durksz die er voor zorgde dat een stukje (Oeverzwaluwen geringd in Wyldehorne) op Skarsterlannieuws werd geplaatst op 21 mei met fotos van de eerste ringonderzoeken in de nieuwe kolonie in de Wijk Wyldehoarne waarbij buurt en jeugd betrokken was. Allen mijn dank daarvoor. Mocht ik onverhoopt toch nog iemand vergeten zijn dan

Eindrapport RAS project Oeverzwaluw 2011 omgeving Joure Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

hiervoor mijn verontschuldiging. Hopend dat alle zwaluwen in de winter in Afrika een goede overwintering (vakantie) mogen genieten en dat ze komend seizoen gezond en wel terug mogen keren naar de broedgebieden in onze omgeving.

Foto © Jan de Jong, Joure

Vaste Oeverzwaluwwand in de Wijk Wyldehoarne in Joure was in 2011 zeer succesvol.

Voor het seizoen 2012 zijn er nog vrijwilligers nodig die assistentie verlenen bij het ringen en onderzoeken van de Oeverzwaluwen. Dit kan zijn overdag of s'avonds, ook door de week indien de weersomstandigheden goed zijn. Serieuze kandidaten die over veel vrije tijd beschikken en grote belangstelling hebben voor het ringen en onderzoekswerk aan vogels kunnen zich telefonisch melden. Om een indruk te krijgen wat het allemaal inhoudt raad ik aan de informatie op www.vogeltrekstation.nl uitvoerig te lezen.

Opgemaakt 10-10-2011.

Jan de Jong, Joure
Gecertificeerd Ringer Vogeltrekstation Wageningen.
Tel.0513-414788.